

Qurban BAYRAMOV,
tənqidçi-ədəbiyyatşünas.

(əvvəli ötən saylarımızda)

Ədəbi-mədəni, ictimai xadim Mahir Həmzəyevin yaradıcılığında fikir və ruh yüksəkliyi, millətin və dövlətin gələcəyini düşünərək fəaliyyət göstərmək, onu tanımayanlara tanımaq, xalqları qovuşduran nöqtələri axtarmaq və tapmaq coşqusu, sözünün və fikrinin ictimai məsuliyyətini bilmək, milli-mənəvi gücündən istifadə etmək bacarığı üstünlük təşkil edir...

M. Həmzəyev Baltik ölkələrinin coğrafi məkanında Qərbin fikir sahiblərini maraqlandıran mövzuların genişliyindən və dəyərindən yaxşı xəbərdardır. Onun Baltik ölkələrində mübarizə apardığı başqa bir cəbhə kor-koranə Avropa vürğunlüğüdür. Qarışıq və globallaşan dünyanın sabitlik adalarından olan, insanlığın, ədalətin, demokratiyanın gələcəyinə ümidlərimizi artıran Avropadan öyrənməyə üstünlük verir, amma ona heyranlıqla, hətta qul itaətkarlığı ilə kopyalayıb yamsılamağa, milli-mənəvi dəyərləri unudaraq şəxsi xeyirlərinə, maddi çıxarlarına uyaraq təzim etmək səviyyəsinə yenənlərə qarşı çıxır.

O, belə bir şəraitdə öz yaradıcılıq imkanlarından maksimum istifadə yolu ilə ortaq mədəniyyət mühiti yaratmağa çalışır - Baltik ölkələri və Azərbaycan ortaq mədəniyyət mühiti! O, yaxşı bilir ki, siyasi iddialar, qazanc ehtirasları, digər hərisliklər - insanlığın böyük dəyərlərini parçalamağa yönələn mədəni və mənəvi münasibətlər sferasına həmişə zərər gətiriblər...

Mahir məsafəcə uzaq olan, eyni və ya oxşar etnik məkanda olmayan xalqlar arasında da mənəvi, mədəni, ədəbi, tarixi bağlar axtarıb tapır, vəcdle təbliğ edir və bütün bunları insanlığın otraq sərvəti kimi qəbul edir. Mahir gözəl dərk edir ki, biz hamımız həmdə, ortaq ümumdünya mədəniyyətinin yetirmələri və bu mədəniyyətlər arasında sarsılmaz körpü yaratmaq bəşəri mədəniyyətə xidmətdir... Və qürurla deyə bilərik ki, belə körpünün memarlarından biri də həmyerlimiz Mahir Həmzəyevdir...

Vətəndaş ziyalı Mahir çox gözəl bilir ki, biz dünyanın indiki çağda Azərbaycandan daha çox tanınan, geniş miqyasda dəstəklənən, dini məsuliyyətini hər yerdə həyasızlıqla haqqın, ədalətin başına çıx-

xaran, bundan əlavə, həm də fəndkirliliklə çalışqan, hiyləgərlikdə zirək, gözə girməyi bacaran, mürdar və riyakar, məkrli, türkə qarşı qəddar bir düşmənlə üz-üzəyik və bu düşmənin Pribaltika yaxasındakı riyakarlıqlarına qarşı əzmlə, fədakarlıqla, faktın təkzibedilməz məntiqi ilə mübarizə aparır və bu mübarizədə sanballı ictimai xadim nüfuzu qazanır...

M.Həmzəyevin Azərbaycan-Ermənistan, Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı təbliğat savaşı cəbhəsində indiyədək Litva mediasında davamlı surətdə apardığı mübarizə, bu ölkədə ermənilərin təbliğat monopoliyasının dağıdılması istiqamətində göstərdiyi mühüm xidmətlər və ictimaiyyəti maarifləndirmə sahəsində gördüyü əvəzsiz işlər də ədəbi fəaliyyəti qədər əhəmiyyətli və qiymətli. O, Azərbaycan, Qarabağ həqiqətlərini təkəcə Litvada və Avropada yaymır, həm də Litvada erməni diasporu ilə üz-büz səngərlərdə döyüşür və ölkənin Parlamentində fəaliyyət göstərən ermənipərəst qüvvələrin pozuculuq əməllərinə qarşı qətiyyətlə çıxır, onların Qarabağla bağlı yalanlarını tarixi faktlar, elmi ümumiləşdirmələr və geosiyasi konsepsiyalarla əsaslandırılmış şəkildə darmadağın edir. Bu istiqamətdə də onun onlarca məqaləsi işıq üzünə görüb. Ümumiyyətlə, M.Həmzəyev Qarabağ münaqişəsi, Quba soyqırımı və Xocalı qətliamı mövzusunda 100-ə yaxın tarixi, analitik, polemik və siyasi-publisistik məqalələrin, icmalların, xəbərlərin müəllifidir...

Həmçinin, Milli qeyrət simvoluna dönmüş soydaşımızın Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı Litva Seyminə, Prezidentinə, Baş nazirinə və Xarici işlər nazirliyinə ünvanladığı məktublar, Cəmiyyətin sədri kimi verdiyi müxtəlif bəyanatlar və etiraz müraciətləri müasir Azərbaycan gerçəkliyi və soyqırım həqiqətlərinin yayılmasında, dərk olunub qəbul edilməsində çox mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Üst-üstə bu qəbildən olan materialların sayı 50-dən çoxdur!

Bu məqamda dəyərli bir faktı da xatırlamalı olduq: Mahir Həmzəyev fədakar vətəndaşlıq amalı ilə 1990-cı il 20 Yanvar hadisələrindən dərhal sonra Vilnüs mətbəələrinin birində gizli şəraitdə Azər Qasımsadə ilə birgə rus dilində 10 min nüsxədən ibarət "Aqressiə" ("Təcavüz") adlı sənədli kitabça çap etdirərək Litva, Latviya, Estoniya, Belarus, Ukrayna, Rusiya, Polşa və Azərbaycanda yayımlayıb. Bununla bağlı Bakı şəhərinin hərbi komendantı general-leyte-

nant B.K. Smislovun göstərişi ilə 1990-1991-ci illərdə axtarışda olub (Bax: Bakı, "Kommunist" qəzeti, 14 mart 1990-cı il, № 54).

Gəlin unutmayaq ki, ədəbi əlaqələr xoş əməlli "bumeraq effekti" yaradır, yaxşı nəyi ötürürsə, daha da yaxşı olub üstünə qaydır... Mahir hər iki xalqın lap qədimlərdən olan, lakin az qala unudulan, yaxud arxivlərin gizlinclərində qalan, tari-

xən yaranmış ədəbi, mədəni, ictimai-siyasi əlaqələrə aid faktları üzə çıxarır, onlara yenidən can verərək böyük bir mədəniyyət silsiləsi yaradır ki, bu da xalqların ədəbi-mədəni birliyinə və daha yaxından qarşılıqlı anlaşmasına xidmət edir...

Apardığımız incələmələrdən məlum oldu ki, onun yaradıcılığında bir yönümlü işlərin böyük bir qismi (122-dən çox) Azərbaycan mətbuatında nəşr olunaraq ən müxtəlif media orqanlarında və nəşriyyatlarda yayımlanıb. Bunlardan bəzilərini xatırlamaq yerinə düşərdi:

1. "İlk addım". Səməd Vurğunun 1980-ci ildə Vilnüsədə litvaca buraxılmış "Şərqi qapısı" şeirlər toplusu barədə resenziya. "Ədəbiyyat və incəsənət", 1980.

2. "Kitabi-Dədə Qorqud Litva dilində". 1978-ci ildə Vilnüsədə litvaca nəşr edilmiş Dədə Qorqud dastanlarının tərcüməsi barədə resenziya. "Elm və həyat", 1984.

3. Litva xalq şairi Alfonsas Maldonisin yaradıcılığı barədə məqalə. "Ulduz", 1985.

4. "Böyük şairə ehtiramla". Səməd Vurğunun Litva ədəbiyyatı ilə əlaqələri, əsərlərinin Litva dilinə tərcüməsi və litvalı rəssam - kiçik qrafika ustası Alfonsas Çepauskasın S. Vurğunun 80 illik yubileyinə həsr edib yaratdığı ekslibrislər haqqında məqalə. "Azərbaycan gəncləri", 1986.

5. "Azərbaycan-Litva əlaqələri dərin tarixi köklərə əsaslanır". 1909-1920-ci illərdə

Azərbaycan-Litva ictimai-siyasi əlaqələri və 1918-1920-ci illərdə müstəqil Litva-Azərbaycan dövlətlərarası münasibətləri barədə elmi-publisistik məqalə. Dövlət qəzeti "Azərbaycan", 2001.

6. "Litva ədəbiyyatı". XX əsrin 1-ci rübündə Litva-Azərbaycan ədəbi və mədəni əlaqələri barədə məqalə. "Ulduz", 2006.

7. "Azərbaycanın böyük və səmimi dostu". Litva ədəbiyyatının klassiki V.Krevenin 125 illik yubileyi ilə əlaqədar Litva-Azərbaycan ədəbi, mədəni, ictimai-siyasi və diplomatik əlaqələri barədə 4 hissədən ibarət sənədli oçerklər. "525-ci qəzet", 2007.

8. "28 aprel 1920-ci il çevrilişinin iç üzünü açan keçmiş Litva konsulunun nadir əsəri yayımlanı". Litva konsulu V.Krevenin 1920-ci ildə yazdığı "Bolşeviklər" adlı sənədli siyasi oçerkin Azərbaycan və rus dillərinə tərcümə olunub yayımlanması barədə məqalə. AR Diasporla iş üzrə Dövlət Komitəsinin saytı, 2010-cu il.

9. "Litva-Azərbaycan əlaqələri tarixindən qoparılmış səhifələr". Litva-Azərbaycan əlaqələrinin tarixi kökləri, XX əsrin 1-ci rübündə Bakı və Tiflis litvalıları cəmiyyətlərinin fəaliyyəti, 1918-ci ildə Litva və Qafqaz respublikaları arasında rəsmi əlaqələrin təşəkkül tapmasında bu təşkilatların rolu, həmçinin 1918-1922-ci illərdə Litva-Azərbaycan dövlətlərarası münasibətləri və müstəqilliyin tanınması yolunda bu ölkələrin Paris Sülh konfransında birgə atdığı addımlar, ərazi bütövlüyünün qorunması amilləri, Qarabağ problemi və 28 aprel çevrilişi haqqında 5-hissədən ibarət tarixi-politoloji oçerklər. "525-ci qəzet", 2012.

10. "Vilnüs-Bakı: mədəniyyət körpüləri". 2012-ci ildə Litva Azərbaycanlıları Cəmiyyəti və Litva Elmlər Akademiyasının təşkilatçılığı ilə Litva parlamentində keçirilmiş beynəlxalq elmi konfransın materialları əsasında hazırlanmış kulturoloji tədqiqat məqaləsi. "525-ci qəzet", 2012.

11. "Müasir Litva novellasından nümunələr". Yazıçı Danielyus Muşinskasin (1951) həyat və yaradıcılığı, novellalarının üslubi və bədii xüsusiyyətləri barədə ədəbi məqalə. "Ulduz", 2013.

12. Yazıçı Algirdas Potsyusun (1930) yaradıcılığında "Litva meşə qardaşları" mövzusu barədə ön söz. Bakı, "525-ci qəzet", 2013.

13. "Litva ədəbiyyatında li-

rik nəsrin və Avropa novella formasının banisi". Litva ədəbiyyatının klassiki, lirik-psixoloji üslubun - lirik nəsrin banisi, Litva nəsrinin qısa janrının təhkiyə üsullarını ilk dəfə Avropa novellası formasına salmış məşhur nasir Yonas Bilyunasın (1879-1907) həyat və yaradıcılığı, əsərlərinin üslubi və bədii xüsusiyyətləri barədə məqalə. "Ulduz", 2015.

14. "Baltik ölkələrində Azərbaycan mədəni irsini yayma yolları". 8 hissədən ibarət ədəbi-tarixi, elmi-publisistik və kulturoloji araşdırmalar. "525-ci qəzet", 2016.

15. "Kitabi-Dədə Qorqud" Baltik xalqlarının dillərində". 4 hissədən ibarət ədəbi-tənqidi, elmi-publisistik və kulturoloji araşdırmalar. "525-ci qəzet", 2016.

16. "Estoniyada ədəbiyyatımızın zərif və əzəmətli səsi...". Estoniya-Azərbaycan ədəbi əlaqələri haqqında. "525-ci qəzet", 2017.

17. "Cümhuriyyətdəki Litva konsulunun istiqlal mövzulu əsəri". "525-ci qəzet", 2018.

M.Həmzəyevin bu qəbildən olan onlarla digər əsəri də olduqca mühüm və maraqlı mövzularda həsr edilib. Həmçinin, onun rus dilində 50-yə qədər məqaləsi, Azərbaycan və Litva dillərindən rus dilinə xeyli çevirmələri də oxuculara məlumdur...

Polyak dilində də bir sıra məqalələri işıq üzünə görüb və bütün bu faktlar göstərir ki, Mahir Həmzəyev çoxtərəfli - polifon və poliqlot yaradıcılıq imkanlarına malik olan istedadlı bir qələm sahibidir...

Mahir Həmzəyevin tərcüməçilik fəaliyyəti də özəl qiymətə layiqdir. Azərbaycan ədəbiyyatının ən müxtəlif çağlarına və nəsilərinə məxsus yazarların seçmə əsərlərinin Litva dilinə tərcüməsi və Avropa yaxasında tanınması onun ədəbiyyatımıza böyük və əvəzsiz xidmətidir. Peşəkar tərcüməçinin bu qəbildən 40-dan çox ədəbi materialı mövcuddur. Təkcə, dahi Nizami Gəncəvinin lirikasından qəzəlləri, qəsidələri, rübailəri və "Leyli və Məcnun" poemasını litvalı müəllif Linas Broga ilə birgə Litva dilinə çevirməsi faktı əvəzsizdir... Həmçinin, Mirzə Cəlil, Abdulla Şaiq, Bəxtiyar Vahabzadə, Gülhüseyn Hüseynoğlu, Məmməd Namaz, Eldar Nəsilbi, Rəşad Məcid, Vahid Qazi, Elçin Hüseynbəyli, Pərvin və b. ədiblərimizin əsərlərinin litvacaya tərcümələri və nəşrləri bu qəbildəndir...

(ardı gələn sayımızda)